A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (második tanács)

2024. május 8.*

„Előzetes döntéshozatal – Polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés – (EU) 2019/1023 irányelv – Szerkezetátalakítási, fizetésképtelenségi és adósság alóli mentesítési eljárások – 20. cikk – Adósság alóli mentesítés igénybevételének lehetősége – 23. cikk – Eltérések – A 23. cikk (4) bekezdése – Meghatározott követeléskategóriák kizárása az adósság alóli mentesítésből – Az adó- és társadalombiztosítási követeléseket az adósság alóli mentesítésből kizáró nemzeti szabályozás – Az ilyen kizárás kellően indokolt jellege”

A C-20/23. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Tribunal da Relação do Porto (portói fellebbviteli bíróság, Portugália) a Bírósághoz 2023. január 16-án érkezett, 2022. december 14-i határozatával terjesztett elő az

SF

és

MV,

az **Instituto da Segurança Social IP**,

az **Autoridade Tributária e Aduaneira**,

a **Cofidis SA – Sucursal em Portugal**

között,

José da Costa Araújo, SF vagyonfelügyelője

részvételével folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (második tanács),

tagjai: A. Prechal tanácselnök, F. Biltgen (előadó), N. Wahl, J. Passer és M. L. Arastey Sahún bírák,

főtanácsnok: J. Richard de la Tour,

hivatalvezető: A. Calot Escobar,

* Az eljárás nyelve: portugál.

tekintettel az írásbeli szakaszra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– SF képviseletében: U. Freitas advogado,

– az Instituto da Segurança Social IP képviseletében: A. Serrano advogada,

– a portugál kormány képviseletében: M. Afonso Brigas, P. Barros da Costa, A. de Almeida Morgado, I. Inverno és A. Rodrigues, meghatalmazotti minőségben,

– a spanyol kormány képviseletében A. Ballesteros Panizo, meghatalmazotti minőségben,

– az Európai Bizottság képviseletében G. Braun, J. L. Buendía Sierra és I. Melo Sampaio, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2024. január 11-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a megelőző szerkezetátalakítási keretekről, az adósság alóli mentesítésről és az eltiltásokról, valamint a szerkezetátalakítási, fizetésképtelenségi és adósság alóli mentesítési eljárások hatékonyságának növelését célzó intézkedésekről, és az (EU) 2017/1132 irányelv módosításáról szóló, 2019. június 20-i (EU) 2019/1023 európai parlamenti és tanácsi irányelv (szerkezetátalakítási és fizetésképtelenségi irányelv) (HL 2019. L 172., 18. o.) 23. cikke (4) bekezdésének és az Európai Unió Alapjogi Chartája (a továbbiakban: Charta) 16. cikkének értelmezésére vonatkozik.

2 E kérelmet az SF, fizetésképtelenné vált természetes személy (a továbbiakban: adós) és MV, az Instituto da Segurança Social IP (társadalombiztosítási intézet, Portugália), az Autoridade Tributária e Aduaneira (adó- és vámhatóság, Portugália), valamint a Cofidis SA – Sucursal em Portugal között az adós által az őt érintő fizetésképtelenségi eljárás során benyújtott adósság alóli mentesítés iránti kérelem tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztettek elő.

Jogi háttér

Az uniós jog

3 A szerkezetátalakítási és fizetésképtelenségi irányelv (78) és (81) preambulumbekezdése értelmében:

„(78) A teljes adósság alóli mentesítés, illetve az eltiltásnak egy legfeljebb hároméves időszakot követő megszűnése nem minden esetben megfelelő, ezért szükséges lehet az e szabálytól való eltérések bevezetése a nemzeti jogban meghatározott indokok alapján, kellően indokolt esetben. Ilyen eltéréseket kell bevezetni például olyan esetekben, amikor az adós tisztességtelenül vagy rosszhiszeműen járt el. Amennyiben a vállalkozókat a nemzeti jog

alapján nem illeti meg a tisztesség és a jóhiszeműség vélelme, a vállalkozók tisztességének és jóhiszeműségének bizonyítási terhe nem teheti szükségtelenül nehézkessé vagy terhessé számukra az eljárásban való részvételt.

[…]

(81) A nemzeti jogban meghatározott érdemi indokok alapján helyénvaló lehet az adósság alóli mentesítés lehetőségét az adósságok bizonyos kategóriáira korlátozni. Lehetővé kell tenni a tagállamok számára biztosítékkal fedezett adósságoknak kizárólag a biztosíték nemzeti joggal összhangban meghatározott értékéig történő kizárását az adósság alóli mentesítésből, míg az adósság fennmaradó részét nem biztosított adósságként kell kezelni. A tagállamok számára lehetővé kell tenni, hogy kellően indokolt esetben további adósságkategóriákat is kizárjanak az adósság alóli mentesítésből.”

4 Ezen irányelv 2. cikke (1) bekezdésének 10. pontja értelmében:

„Ezen irányelv alkalmazásában:

[…]

10. »teljes adósság alóli mentesítés«: a fennálló elengedhető adósságok vállalkozóval szembeni végrehajthatóságának kizárása, illetve magának a teljes fennálló elengedhető adósságnak a törlése egy olyan eljárás keretében, amelynek révén vagyontárgyak értékesítésére vagy visszafizetési terv elfogadására vagy mindkettőre sor kerülhet.”

5 Az említett irányelv „Adósság alóli mentesítés igénybevételének lehetősége” című 20. cikke kimondja:

„(1) A tagállamok biztosítják, hogy a fizetésképtelen vállalkozóknak lehetőségük legyen igénybe venni legalább egy olyan eljárást, amely ezen irányelv értelmében teljes adósság alóli mentesítéshez vezethet.

A tagállamok előírhatják azon kereskedelmi, ipari, kézműipari vagy szakmai tevékenység megszüntetését, amelyhez kapcsolódóan a fizetésképtelen vállalkozó adóssága felmerült.

(2) Azok a tagállamok, amelyekben a teljes adósság alóli mentesítés feltétele az adósság vállalkozó általi részleges visszafizetése, biztosítják, hogy a kapcsolódó visszafizetési kötelezettség a vállalkozó egyedi helyzetén alapuljon és különösen azt, hogy arányos legyen a vállalkozó adósság alóli mentesítési időszak alatt végrehajtás alá vonható, illetve rendelkezésére álló jövedelmével és vagyontárgyaival, és annak megállapítására a hitelezők méltányos érdekeinek figyelembevételével kerüljön sor.

(3) A tagállamok biztosítják, hogy az adósságuk alóli mentesítésben részesített vállalkozók igénybe vehessék a vállalkozók üzleti tevékenységét támogató meglévő nemzeti kereteket, így többek között hozzáférhessenek az e keretekre vonatkozó releváns és naprakész információkhoz.”

6 Ugyanezen irányelv „Eltérések” címet viselő 23. cikkének (4) bekezdése ekképp rendelkezik:

„A tagállamok kizárhatnak az adósság alóli mentesítésből bizonyos adósságkategóriákat, valamint ezen adósságkategóriák esetében korlátozhatják az adósság alóli mentesítés igénybevételét, illetve hosszabb adósság alóli mentesítési időszakot határozhatnak meg, feltéve, hogy az ilyen kizárások, korlátozások és hosszabb adósság alóli mentesítési időszakok alkalmazása kellően indokolt, mint például az alábbi esetekben:

a) fedezett adósságok;

b) a büntetőjogi szankciókból eredő vagy azokkal összefüggésben felmerült adósságok;

c) a jogellenes károkozásért való felelősségből eredő adósságok;

d) a családi vagy rokoni kapcsolatból, házasságból vagy házassági rokonságból származó tartási kötelezettségekhez kapcsolódó adósságok;

e) az adósság alóli mentesítéshez vezető eljárás kezdeményezése, illetve az eljárás megindítása után felmerült adósságok; és

f) az adósság alóli mentesítéshez vezető eljárás költségeinek megfizetésére vonatkozó kötelezettségből eredő adósságok.”

7 A szerkezetátalakítási és fizetésképtelenségi irányelv 34. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„A tagállamok 2021. július 17-ig elfogadják és kihirdetik azokat a törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy ennek az irányelvnek megfeleljenek, azon, 2024. július 17-ig elfogadandó és kihirdetendő rendelkezések kivételével, amelyek a 28. cikk a), b) és c) pontjának való megfeleléshez szükségesek, valamint azon, 2026. július 17-ig elfogadandó és kihirdetendő rendelkezések kivételével, amelyek a 28. cikk d) pontjának való megfeleléshez szükségesek. E rendelkezések szövegét haladéktalanul közlik a[z Európai] Bizottsággal.

A tagállamok 2021. július 17-től alkalmazzák az ezen irányelvnek való megfeleléshez szükséges törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseket, azon rendelkezések kivételével, amelyek a 28. cikk a), b) és c) pontjának való megfeleléshez szükségesek, és 2024. július 17-től alkalmazandók, valamint azon rendelkezések kivételével, amelyek a 28. cikk d) pontjának való megfeleléshez szükségesek, és 2026. július 17-től alkalmazandók.”

8 Ezen irányelv 35. cikke alapján, amely előírja, hogy az irányelv az Európai Unió Hivatalos Lapjában való kihirdetését követő huszadik napon lép hatályba, az említett irányelv 2019. július 16-án lépett hatályba.

A portugál jog

A CIRE

9 A 2004. március 18-i Decreto-Lei n.o 53/2004 (53/2004. sz. törvényerejű rendelet) *(Diário da República* I, I-A. sorozat, 66. sz., 2004. március 18.) által jóváhagyott és a Lei n.o 9/2022 (9/2022. sz. törvény) által módosított Código da Insolvência e da Recuperação de Empresas (a vállalkozások fizetésképtelenségéről és szanálásáról szóló törvénykönyv; *(Diário da República*, 1. sorozat, 2022. január 11-i 7. szám; a továbbiakban: CIRE) „Általános elv" című 235. cikkének szövege a következő:

„Ha az adós természetes személy, mentesítést kaphat azon fizetésképtelenségi eljárás alá vont kötelezettségek tekintetében, amelyeket a fizetésképtelenségi eljárás keretében vagy az ezen eljárás befejezését követő öt éven belül nem elégítettek ki teljes egészében.

10 A CIRE 242. cikkének (2) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Semmis, ha az adós vagy harmadik személy a fizetésképtelenségi eljárás hitelezőjének különös előnyöket nyújt."

11 A CIRE 245. cikke (2) bekezdésének d) pontja előírja, hogy az adósság alóli mentesítés nem terjed ki – többek között – „az adó- és társadalombiztosítási követelésekre".

12 2022-ben a Portugál Köztársaság a 2022. január 11-i 9/2022. sz. törvénnyel ültette át a szerkezetátalakítási és fizetésképtelenségi irányelvet, amely nem változtatta meg a CIRE 245. cikkének (2) bekezdésében szereplő, az adósság alóli mentesítésből kizárt követelésekre, és különösen az adó- és társadalombiztosítási követelésekre vonatkozó felsorolást. Ez a törvény nem vezetett be igazolást ez utóbbi követelések kizárása tekintetében.

Az LGT

13 Az 1998. december 17-i Decreto-Lei n.o 398/98 (398/98. sz. törvényerejű rendelet; *Diário da República* I, I-A. sorozat, 290. sz., 1998. december 17.) által jóváhagyott lei Geral Tributária (általános adótörvény, a továbbiakban: LGT) mondja ki és határozza meg a portugál adójogra, az adóhatóság hatáskörére és az adóalanyok tekintetében elismert biztosítékokra vonatkozó általános elveket.

14 Az LGT 5. cikke értelmében:

„(1) Az adóztatás célja az állam és más közintézmények pénzügyi szükségleteinek kielégítése, valamint a társadalmi igazságosság, az esélyegyenlőség és a vagyon és a jövedelmek elosztásában mutatkozó egyenlőtlenségek szükséges kiigazításának elősegítése.

(2) Az adóztatás tiszteletben tartja az általánosság, az egyenlőség, a jogszerűség és az anyagi igazságosság elvét."

15 Az LGT 30. cikkének (2) és (3) bekezdése értelmében:

„(2) Az adótartozásról nem lehet rendelkezni, és az annak csökkentésére vagy törlésére vonatkozó feltételeket csak az egyenlőség és az adóztatás jogszerűsége elvének tiszteletben tartásával lehet megállapítani.

(3) Az előző bekezdés rendelkezései elsőbbséget élveznek bármely külön jogszabály rendelkezéseivel szemben.”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

16 Egy 2018. június 18-i jogerőre emelkedett ítéletben az adóst fizetésképtelenné nyilvánították.

17 Az elsőfokú bíróság 2019. január 23-án az adós által benyújtott, adósság alóli mentesítés iránti kérelmet előzetesen elfogadhatónak nyilvánította.

18 2022. július 29-én az adós vagyonkezelője benyújtotta a végső jelentést, amely szerint meg kell adni az adós részére a fennálló kötelezettség alól mentesítést.

19 Egy 2022. október 3-i határozattal az adóst mentesítették az adósságok alól, amelyekből a CIRE 245. cikke (2) bekezdésének d) pontja alapján kizárták az adó- és társadalombiztosítási tartozásokat.

20 Az adós fellebbezést nyújtott be e határozattal szemben a kérdést előterjesztő bírósághoz, a Tribunal da Relação do Portóhoz (portói fellebbviteli bíróság, Portugália). Fellebbezésének alátámasztására arra hivatkozott, hogy a CIRE 245. cikkének (2) bekezdése nem egyeztethető össze a szerkezetátalakítási és fizetésképtelenségi irányelv 23. cikkének (4) bekezdésével, mivel az adó- és társadalombiztosítási követeléseknek az adósságok alóli mentesítésből való kizárása – ellentétben azzal, amit ez utóbbi rendelkezés előír – nem „kellően indokolt”. Ezenkívül e kizárás akadályozza az ezen irányelv által követett célkitűzések megvalósítását.

21 E bíróság megállapítja, hogy a 2022. január 11-i 9/2022. sz. törvény, amellyel az említett irányelvet átültették a portugál jogba, nem tartalmaz semmilyen igazolást az említett kizárásra vonatkozóan, és ilyen igazolást a törvénytervezet sem tartalmazott. Az említett bíróság rámutat, hogy a CIRE 245. cikke (2) bekezdésének ugyanezen irányelvvel való összeegyeztethetőségével kapcsolatos kételyeken kívül kétségei vannak azzal kapcsolatban is, hogy az e rendelkezésben előírt kizárás akadályát képezi-e többek között az EUM-Szerződés által követett célok megvalósításának és az uniós jog tényleges érvényesülésének.

22 E körülmények között a Tribunal da Relação do Porto (portói fellebbviteli bíróság) felfüggesztette az eljárást, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

„1) Úgy kell e értelmezni a [szerkezetátalakítási és fizetésképtelenségi] irányelv 23. cikkének (4) bekezdését, hogy az egyéb (a vonatkozó pontokban felsoroltakon kívüli) adósságok kizárása csak akkor megengedett, ha az »kellően indokolt«?

2) Úgy kell e értelmezni a tagállamok azon lehetőségét, hogy az adósság alóli mentesítésből kizárhatják az adósság bizonyos kategóriáit (feltéve, hogy e kizárás kellően indokolt, ahogyan azt a 2019/1023 irányelv 23. cikkének (4) bekezdése előírja), hogy az lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy kizárják az (említett cikkben nem szereplő) adóköveteléseket, azok tekintetében kivételes helyzetet teremtve?

3) Az első és második kérdésre adandó igenlő válasz esetén: az uniós jog értemében milyen kritériumoknak kell megfelelnie az említett indokolásnak ahhoz, hogy tiszteletben tartsa az uniós és nemzeti jogalkotót kötő uniós jog általános elveit és az alapvető jogokat (»az állampolgárság alapján történő hátrányos megkülönböztetés tilalma« [EUMSZ 18. cikk] és »a vállalkozás szabadsága« [az {Európai Unió Alapjogi Chartájának}16. cikke], valamint a belső piac alapvető gazdasági szabadsága)? [Charta]) a belső piac alapvető gazdasági szabadságain kívül).

4) A harmadik kérdésre adandó nemleges válasz esetén: »a büntetőjogi szankciókból eredő vagy azokkal összefüggésben felmerült adósságoknak« és »a jogellenes károkozásért való felelősségből eredő adósságoknak« (az uniós jog értelmében és a szóban forgó irányelv értelmezése tekintetében vett) fogalma magában foglalja-e az adótartozásokat is, amint azt a 2019/1023 irányelvet átültető belső jogalkotási aktus (2022. január 11-i 9/2022. sz. törvény) tartalmazza?”

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadhatóságáról

23 A spanyol kormány lényegében azt állítja, hogy az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadhatatlan, mivel a szerkezetátalakítási és fizetésképtelenségi irányelv nem volt alkalmazható az alapügy tárgyát képező eljárásra, mivel a szóban forgó mentesség iránti kérelem megelőzte ezen irányelv hatálybalépésének időpontját.

24 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság és a nemzeti bíróságok között az EUMSZ 267. cikkel létrehozott együttműködés keretében kizárólag az ügyben eljáró és a meghozandó határozatért felelős nemzeti bíróság feladata annak értékelése, hogy az ügy sajátos jellemzőire tekintettel az ítélet meghozatalához szükség van-e az előzetes döntéshozatalra, és hogy a Bíróságnak feltett kérdések relevánsak-e. Következésképpen, mivel az előterjesztett kérdések az uniós jog értelmezésére vonatkoznak, a Bíróság – főszabály szerint – köteles határozatot hozni (2024. február 22-i Consejería de Presidencia, Justicia e Interior de la Comunidad de Madrid és társai ítélet, C-59/22, C-110/22 és C-159/22, EU:C:2024:149, 43. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

25 Ebből következik, hogy az uniós jogra vonatkozó kérdések releváns voltát vélelmezni kell. A Bíróság csak akkor tagadhatja meg a nemzeti bíróság által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés megválaszolását, ha az uniós jog kért értelmezése nyilvánvalóan semmilyen összefüggésben nincs az alapügy tényállásával vagy tárgyával, ha a probléma hipotetikus jellegű, vagy ha nem állnak a Bíróság rendelkezésére azok a ténybeli vagy jogi elemek, amelyek szükségesek ahhoz, hogy az elé terjesztett kérdésekre hasznos választ adhasson (2024. február 22-i Consejería de Presidencia, Justicia e Interior de la Comunidad de Madrid és társai ítélet, C-59/22, C-110/22 és C-159/22, EU:C:2024:149, 44. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

26 Egyébiránt a szerkezetátalakítási és fizetésképtelenségi irányelv 35. cikkéből kitűnik, hogy az irányelv 2019. július 16-án lépett hatályba. Ezenkívül, ezen irányelv 34. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy a tagállamok 2021. július 17-ig elfogadják és kihirdetik azokat a törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy többek között e 23. cikknek megfeleljenek. Ebből következik, hogy ezen utóbbi időponttól kezdve a tagállamok az EUMSZ 288. cikk harmadik bekezdése értelmében kötelesek voltak biztosítani e rendelkezés teljes érvényesülését (lásd ebben az értelemben: 2021. szeptember 2-i Bizottság kontra Németország [A 2009/72 és a 2009/73 irányelv átültetése] ítélet, C-718/18, EU:C:2021:662, 118. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

27 A jelen ügyben az alapeljárás tárgyát képező, adósság alóli mentesítésről szóló határozatot 2022. október 3-án fogadták el. Következésképpen ebben az időpontban az e határozatot elfogadó bíróságnak azt a szerkezetátalakítási és fizetésképtelenségi irányelv által meghatározott célok és kötelezettségek maradéktalan tiszteletben tartása mellett kellett elfogadnia azt, annak érdekében, hogy megfeleljen az EUMSZ 288. cikk harmadik bekezdésének.

28 Ezt az értékelést nem kérdőjelezi meg az a tény, hogy az e határozat alapjául szolgáló adósságok alóli mentesítés iránti kérelmet ezen irányelv hatálybalépése előtt nyújtották be. A szerkezetátalakítási és fizetésképtelenségi irányelv 23. cikkének (4) bekezdése ugyanis a tagállamok azon lehetőségét, hogy bizonyos adósságkategóriákat kizárhatnak az adósság alóli mentesítésből, korlátozhatják az adósság alóli mentesítés igénybevételét, illetve hosszabb adósság alóli mentesítési időszakot határozhatnak meg, ahhoz a feltételhez köti, hogy az adósság alóli mentesítésre vonatkozó ezen eltérések kellően indokoltak legyenek. Mivel ez az igazolási követelmény behatárolja a tagállamoknak az említett eltérések elfogadására vonatkozó mérlegelési mozgásterét, azt akkor is alkalmazni kell, ha az adósság alóli mentesítés iránti kérelmeket ezen irányelv hatálybalépése előtt nyújtották be, de az e kérelmekről szóló határozatot az említett irányelv átültetési határidejének lejártát követően hozzák meg.

29 Következésképpen a szerkezetátalakítási és fizetésképtelenségi szóló irányelv alkalmazható az alapeljárásra, és az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadható.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első kérdésről

30 Első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keresi a választ, hogy úgy kell-e értelmezni a szerkezetátalakítási és fizetésképtelenségi irányelv 23. cikkének (4) bekezdését, hogy a követelések bizonyos, e rendelkezésben felsoroltaktól eltérő kategóriájának kizárása az adósság alóli mentesítésből csak akkor lehetséges, ha az „kellően indokolt”.

31 E tekintetben először is meg kell állapítani, hogy a követelések bizonyos kategóriáinak az e rendelkezésben szereplő felsorolását a „mint például az alábbi esetekben” kifejezés vezeti be, és azonos jelentéssel bíró kifejezéseket az említett rendelkezés más nyelvi változatai is használnak, a portugál nyelvi változatot is beleértve. Ebből az következik, hogy ugyanezen rendelkezés szövegéből kitűnik, hogy ebben a bizonyos adósságkategóriák nem kimerítő jelleggel kerültek felsorolásra (lásd ebben az értelemben: 2024. április 11-i Agencia Estatal de la Administración Tributaria [Köztartozások kizárása az adósság alóli mentesítésből] ítélet, C-687/22, EU:C:2024:287, 37. pont).

32 A szerkezetátalakítási és fizetésképtelenségi irányelv 23. cikke (4) bekezdésének szó szerinti értelmezését, miszerint az e rendelkezésben szereplő felsorolás nem kimerítő, hanem példálózó jellegű, ezen irányelv (81) preambulumbekezdése is megerősíti, amelyből kitűnik, hogy az európai uniós jogalkotó úgy ítélte meg, hogy lehetővé kell tenni, hogy a tagállamok „kellően indokolt esetben további adósságkategóriákat is kizárjanak az adósság alóli mentesítésből” (2024. április 11-i Agencia Estatal de la Administración Tributaria [Köztartozások kizárása az adósság alóli mentesítésből] ítélet, C-687/22, EU:C:2024:287, 38. pont).

33 Ebből az következik, hogy a 23. cikk (4) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az abban szereplő bizonyos adósságkategóriák felsorolása nem kimerítő jellegű, és a tagállamok kellően indokolt esetekben kizárhatnak az adósság alóli mentesítésből bizonyos, az e rendelkezésben felsoroltaktól eltérő adósságkategóriákat is (2024. április 11-i Agencia Estatal de la Administración Tributaria [Köztartozások kizárása az adósság alóli mentesítésből] ítélet, C-687/22, EU:C:2024:287, 39. pont).

34 Ezenfelül, azon tényre figyelemmel, hogy az uniós jogalkotó az említett 23. cikk (4) bekezdésében a tagállamok számára ily módon biztosított lehetőség gyakorlását kifejezetten ahhoz a feltételhez kötötte, hogy az ilyen kizárások „kellően indokoltak” legyenek, a Bíróság úgy ítélte meg, hogy amikor a nemzeti jogalkotó ilyen eltéréseket fogad el, ezen eltérések indokainak a nemzeti jogból vagy az ezen eltéréseket eredményező eljárásból kell eredniük, és ezen indokoknak jogos közérdeket kell követniük (2024. április 11-i Agencia Estatal de la Administración Tributaria [Köztartozások kizárása az adósság alóli mentesítésből] ítélet, C-687/22, EU:C:2024:287, 42. pont).

35 Továbbá, mind a szerkezetátalakítási és fizetésképtelenségi irányelv (78) preambulumbekezdése, amely „a nemzeti jogban meghatározott indokok alapján megfelelően indokolt” eltérésekre hivatkozik, mind ezen irányelv (81) preambulumbekezdése alapján, amely „a nemzeti jog alapján kellően indokolt” okot említ, arra enged következtetni, hogy az uniós jogalkotó úgy ítélte meg, hogy elegendő, ha a különböző nemzeti jogszabályokban e vonatkozásban előírt feltételeket tiszteletben tartják (2024. április 11-i Agencia Estatal de la Administración Tributaria [Köztartozások kizárása az adósság alóli mentesítésből] ítélet, C-687/22, EU:C:2024:287, 43. pont).

36 Végül meg kell állapítani, hogy – amint arra a főtanácsnok is lényegében rámutatott indítványának 42. pontjában – a szerkezetátalakítási és fizetésképtelenségi irányelv nem követeli meg, hogy maga az ezen irányelvet átültető jogi aktus indokolja a követelések adott osztályának az adósság alóli mentesítésből való kizárását.

37 Amint ugyanis a jelen ítélet 34. pontjában is megállapításra került, az említett irányelvből az következik, hogy annak az igazolásnak, amelyet valamely tagállamnak kell szolgáltatnia egy, az alapügyben szereplőhöz hasonló kizárás alátámasztására, az ezen eltéréseket eredményező eljárásból vagy a nemzeti jogból kell eredniük. Ennek megfelelően, az első esetet illetően, amennyiben a nemzeti jog értelmében a törvényi vagy rendeleti aktusok előkészítő munkálatai preambulumai és indokolásai ez utóbbiak szerves részét képezik, vagy relevánsak azok értelmezése szempontjából, és ha azok a követelések bizonyos kategóriájának az adósság alóli mentesítésből való kizárásának igazolását tartalmazzák, úgy kell tekinteni, hogy ez az igazolás megfelel az ugyanezen irányelv 23. cikkének (4) bekezdésében foglalt követelményeknek (lásd ebben az értelemben: 2024. április 11-i Agencia Estatal de la Administración Tributaria [Köztartozások kizárása az adósság alóli mentesítésből] ítélet, C-687/22, EU:C:2024:287, 54. pont). Ezenfelül a második esetet illetően, az említett igazolás a nemzeti jog más olyan, az e kizárást tartalmazó rendelkezéstől eltérő rendelkezéseiben is szerepelhet, mint például valamely nemzeti alkotmányos, törvényi vagy rendeleti rendelkezés.

38 A jelen ügyben a Bíróság rendelkezésére álló iratokból kitűnik, hogy egyrészt a Constituição da República Portuguesa (a Portugál Köztársaság alkotmánya) 103. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy az adórendszer célja az állam és más közintézmények pénzügyi szükségleteinek kielégítése, valamint a jövedelem és a vagyon igazságos elosztása, másrészt pedig az LGT 5. és 30. cikke meghatározza azokat az adó- és társadalombiztosítási követeléseknek az adósság alóli mentesítésből történő kizárását igazoló célkitűzéseket és elveket, mint például az állam és más közintézmények pénzügyi szükségleteinek kielégítése, valamint a társadalmi igazságosság, az esélyegyenlőség és a vagyon és a jövedelmek elosztásában mutatkozó egyenlőtlenségek szükséges kiigazításának elősegítése az általánosság, az egyenlőség, a jogszerűség, az anyagi igazságosság és az adókövetelésről való rendelkezés tilalmának elvével összhangban. Eleve úgy tűnik tehát, hogy a portugál jogban létezik e kizárás igazolása. Mindazonáltal a kérdést előterjesztő bíróság feladata – amely kizárólagos hatáskörrel rendelkezik a nemzeti jog értelmezésére és alkalmazására – annak értékelése, hogy az említett kizárás a nemzeti jog alapján kellően indokolható-e.

39 A fentiekre tekintettel az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a szerkezetátalakítási és fizetésképtelenségi irányelv 23. cikkének (4) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a követelések bizonyos, e rendelkezésben felsoroltaktól eltérő kategóriájának kizárása az adósság alóli mentesítésből csak akkor lehetséges, ha azt a nemzeti jog kellően indokolja.

A második kérdésről

40 Második kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keresi a választ, hogy úgy kell-e értelmezni a szerkezetátalakítási és fizetésképtelenségi irányelv 23. cikkének (4) bekezdését, hogy a tagállamok kizárhatnak bizonyos követeléskategóriákat az adósságok – mint például az adó- és társadalombiztosítási követelések – alóli mentesítésből, és ily módon azoknak kivételes helyzetet biztosíthatnak.

41 E kérdés megválaszolása érdekében egyrészt emlékeztetni kell arra, hogy – amint az a jelen ítélet 33. pontjából kitűnik – e rendelkezést úgy kell értelmezni, hogy a követelések abban szereplő bizonyos adósságkategóriáinak felsorolása nem kimerítő jellegű, és a tagállamok kellően indokolt esetekben kizárhatnak az adósság alóli mentesítésből bizonyos, az említett rendelkezésben felsoroltaktól eltérő adósságkategóriákat is.

42 Másrészt, azon mérlegelési mozgásteret illetően, amellyel a tagállamok e lehetőség gyakorlása során rendelkeznek, a Bíróság megállapította, hogy sem a szerkezetátalakítási és fizetésképtelenségi irányelv, sem az annak elfogadását megelőző előkészítő munkálatok nem tartalmaznak olyan elemeket, amelyek alátámaszthatnák azt a megközelítést, miszerint az ezen irányelv 23. cikkének (4) bekezdésében kifejezetten említett adósságkategóriák belső koherenciájára tekintettel az uniós jogalkotó korlátozni kívánta a tagállamok mérlegelési mozgásterét az e rendelkezésben felsoroltaktól eltérő, olyan követeléskategóriáknak az adósság alóli mentesítésből történő kizárását illetően, mint például az adó- és társadalombiztosítási követelések. Éppen ellenkezőleg, ezen előkészítő munkálatokból különösen az tűnik ki, hogy e jogalkotónak az volt a szándéka, hogy bizonyos mérlegelési mozgásteret hagyjon a tagállamoknak ahhoz, hogy az említett irányelv nemzeti jogukba való átültetése során figyelembe vehessék a gazdasági helyzetet és a nemzeti jogi struktúrákat (lásd ebben az értelemben: 2024. április 11-i Agencia Estatal de la Administración Tributaria [Köztartozások kizárása az adósság alóli mentesítésből] ítélet, C-687/22, EU:C:2024:287, 40. pont).

43 Ezenfelül, az olyan követelések, mint az adó- és társadalombiztosítási követelések kizárása az adósság alóli mentesítésből, kellően indokolható. A követelések ugyanis nem mind azonos jellegűek, a hitelezők nem ugyanolyan minőségűek, és e követelések behajtása sajátos célkitűzéseket szolgálhat. Ennek megfelelően az adó- és társadalombiztosítási követelések jellegére, valamint az adók és társadalombiztosítási járulékok beszedésének céljára tekintettel a tagállamok joggal ítélhetik meg úgy, hogy a közintézményi hitelezők az értintett követelések behajtása tekintetében nincsenek a kereskedelmi vagy a magánszektor hitelezőivel összehasonlítható helyzetben. E körülményekre figyelemmel annak lehetősége, hogy az adó- és társadalombiztosítási követeléseket kizárják az adósság alóli mentesítésből, nem jelenti azt, hogy indokolatlanul előnyben részesül a többi olyan közintézményi hitelező azokhoz képest, akikre nem vonatkozik ilyen kizárás.

44 Következésképpen, a szerkezetátalakítási és fizetésképtelenségi irányelv 23. cikkének (4) bekezdése nem korlátozza a tagállamoknak az e rendelkezésben felsoroltaktól eltérő, az adósság alóli mentesítésből kizárni szándékozott követeléskategóriák kiválasztását illetően rendelkezésére álló mérlegelési mozgásterét (lásd ebben az értelemben: 2024. április 11-i Agencia Estatal de la Administración Tributaria [Köztartozások kizárása az adósság alóli mentesítésből] ítélet, C-687/22, EU:C:2024:287, 41. pont).

45 A fentiekre tekintettel a második kérdésre azt a választ kell adni, hogy a szerkezetátalakítási és fizetésképtelenségi irányelv 23. cikkének (4) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a tagállamok kizárhatják bizonyos követelések – mint például az adó- és társadalombiztosítási követelések – kategóriáit az adósságok alóli mentesítésből, és ily módon azoknak kivételes helyzetet biztosíthatnak, feltéve, hogy ez a kizárás a nemzeti jog értelmében kellően indokolt.

A harmadik kérdésről

46 Harmadik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keresi a választ, hogy egy tagállam által a nemzeti jogrendjébe bevezetett, adósság alóli mentesítésből való kizárás kellően indokolt jellegének vizsgálatát elsősorban az EUMSZ 18. cikkben előírt állampolgárságon alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmának elvére, a vállalkozásnak a Charta 16. cikkében biztosított szabadságára, valamint a belső piac alapvető gazdasági szabadságaira tekintettel kell-e elvégezni.

47 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az előzetes döntéshozatali eljárás működéséhez elengedhetetlen együttműködés szelleme megköveteli, hogy a nemzeti bíróság az előzetes döntéshozatalra utaló határozatában pontosan kifejtse azokat az indokokat, amelyeknél fogva úgy ítéli meg, hogy az uniós jog bizonyos rendelkezéseinek értelmezésére vonatkozó kérdéseire adandó válasz szükséges az elé utalt jogvita megoldásához (2023. november 28-i Commune d'Ans ítélet, C-148/22, EU:C:2023:924, 43. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

48 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a Bíróság és a nemzeti bíróságok között létrehozott együttműködés keretében az uniós jog nemzeti bíróság számára hasznos értelmezésének szükségessége megköveteli, hogy a nemzeti bíróság szigorúan tiszteletben tartsa az előzetes döntéshozatal iránti kérelem tartalmát érintő és a Bíróság eljárási szabályzatának 94. cikkében kifejezetten meghatározott követelményeket (2023. november 28-i Commune d'Ans ítélet, C-148/22, EU:C:2023:924, 44. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

49 Ily módon, az eljárási szabályzat 94. cikke c) pontjának megfelelően nélkülözhetetlen, hogy az előzetes döntéshozatalra utaló határozat tartalmazza azon okok ismertetését, amelyek miatt a kérdést előterjesztő bíróságban kérdés merült fel egyes uniós jogi rendelkezések értelmezésére

vonatkozóan, valamint azt a kapcsolatot, amelyet az említett bíróság e rendelkezések és az alapeljárásban alkalmazandó nemzeti jog között felállít (2023. november 28-i Commune d'Ans ítélet, C-148/22, EU:C:2023:924, 46. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

50 A jelen ügyben meg kell állapítani, hogy az előzetes döntéshozatalra utaló határozat nem tartalmaz olyan információkat, amelyek lehetővé tennék annak a kapcsolatnak a megértését, amelyet a kérdést előterjesztő bíróság hoz létre az általa értelmezni kért uniós jogi rendelkezések és az alapeljárásban alkalmazandó nemzeti jogszabályok között.

51 E körülmények között a harmadik kérdés elfogadhatatlan.

A negyedik kérdésről

52 Az első és a második kérdésre adott válaszra tekintettel a negyedik kérdést nem kell megválaszolni.

A költségekről

53 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (második tanács) a következőképpen határozott:

1) A megelőző szerkezetátalakítási keretekről, az adósság alóli mentesítésről és az eltiltásokról, valamint a szerkezetátalakítási, fizetésképtelenségi és adósság alóli mentesítési eljárások hatékonyságának növelését célzó intézkedésekről, és az (EU) 2017/1132 irányelv módosításáról szóló, 2019. június 20-i (EU) 2019/1023 európai parlamenti és tanácsi irányelv (szerkezetátalakítási és fizetésképtelenségi irányelv) 23. cikkének (4) bekezdését

a következőképpen kell értelmezni:

a követelések bizonyos, e rendelkezésben felsoroltaktól eltérő kategóriájának kizárása az adósság alóli mentesítésből csak akkor lehetséges, ha az a nemzeti jog értelmében kellően indokolt.

2) A 2019/1023 irányelv 23. cikkének (4) bekezdését

a következőképpen kell értelmezni:

a tagállamok kizárhatják bizonyos követelések – mint például az adó- és társadalombiztosítási követelések – kategóriáit az adósságok alóli mentesítésből, és ily módon azoknak kivételes helyzetet biztosíthatnak, feltéve, hogy ez a kizárás a nemzeti jog értelmében kellően indokolt.

Aláírások